

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

שער
שלישי

קובץ
שלשלת האור

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

בתרגום חפשי ללשון הקודש

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

יתרו

(חלק טז — שיחה ג)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושתים לבריאה

שנת המאה ועשרים להולדת כ"ק אדמו"ר זי"ע

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות — שבוע פרשת יתרו, יריב שבט, ה'תשפ"ב (א)

LIKKUTEI SICHOT
TARGUM L'LOSHON HAKODESH

Copyright © 2022

by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY
770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718
editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

יתרו ג

אלא לזה שב,האי יומא" נפעל ענין
 „והייתם לי סגולה מכל העמים“⁴,
 שבחר הקב"ה בישראל מכל עם ולשון⁵
 – ומפני זה נשתנה רב יוסף מ,כמה
 יוסף בשוקא". ולכן לא אמר בלשון
 „אי לאו תורה" אלא דוקא „האי יומא",
 והוסיף „דקא גרים", דבזה הדגיש
 שאין כוונתו לנתינת התורה, אלא
 לענין אחר שיום זה גרם.

אבל קשה לומר שזהו הטעם
 היחיד⁶, כי רש"י, שהוא ראש
 הפשטנים, פירש באופן ברור:
 „שלמדתי תורה", וכן מובן גם מתוכן
 הסוגיא לפני זה⁷ ולאחרי זה⁸ דמירי
 במעלת התורה ולימודה. ועוד ועיקר:
 עפ"ז הרי מעלה זו היא בכל ישראל
 (ביחס ל„כל העמים"), וממאמר רב יוסף
 משמע⁹ שכוונתו למעלה מיוחדת שבו
 (לגבי אחרים מישראל)¹⁰.

(4) פרשתנו יט, ה. וראה פרש"י שם: אם עתה
 תקבלו כו'.
 (5) ראה מ"א בשו"ע או"ח סי' ס' סק"ב. שו"ע
 אדה"ז שם ס"ד.
 (6) נוסף על הדוחק שג"ז הוא מצד נתינת
 התורה, כמ"מ שבהערה שלפנ"ז.
 (7) „הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם מ"ט
 יום שניתנה בו תורה" – „להראות שנחז ומקובל
 יום זה לישראל שניתנה תורה בו" (פרש"י שם).
 (8) „רב ששת כל תלתין יומין מהדר לי
 תלמודי ואמר כו".

(9) וכמאמר רע"ק במו"ק כא, ב: כמה עקיבא
 בשוק. ר"נ בקדושין שם: כמה נחמן בר אבא
 איכא בשוקא.
 (10) אף (שנדחוק עכ"פ) י"ל, ד„והייתם לי
 סגולה מכה"ע" תלוי בהתנאים „אם שמוע גו'

א. אחד ממאמרי חז"ל המבטאים
 את המעלה הנפלאה של מתן תורה
 הוא במסכת פסחים: „רב יוסף ביומא
 דעצרתא אמר עבדי לי עגלא תלתא,
 אמר אי לאו האי יומא דקא גרים כמה
 יוסף איכא בשוקא".

ומהשאלות המתעוררות במאמר
 זה: מהי הכוונה בלשון „האי יומא"?
 והרי כוונת ר"י במאמרו היא, שטעם
 היותו נבדל מאחרים הוא מפני שלמד
 תורה (כפרש"י) – ואם כן, למה אמר
 זאת בלשון סתום („אי לאו האי יומא")
 ולא בבירור: „אי לאו תורה"² וכיוצא
 בזה?

יתירה מזו: כיון שרב יוסף מדבר
 במעלת לימוד התורה, הרי אין זה
 שייך ל„האי יומא" – יום נתינת
 התורה, שהרי לימוד התורה היה גם
 לפני מ"ת (ו' בסיון), וכמרז"ל³, „מימיהן
 של אבותינו לא פרשה ישיבה מהם
 היו במצרים ישיבה עמהם כו' אברהם
 אבינו זקן ויושב בישיבה וכו'" – ואם
 כן, למה תלה את הדבר ב„האי יומא"?
 גם צריך להבין: מה מוסיפות
 התיבות „דקא גרים" – והלא די היה
 לו שיאמר „אי לאו האי יומא"?

ב. לכאורה היה אפשר לומר,
 שב„האי יומא" לא נתכוון רב יוסף
 למעלת יום זה כיום שניתנה בו תורה,

(1) סח, ב.

(2) וע"ד מאמר ר"נ בקדושין (לג, סע"א).

(3) יומא כח, ב. וראה תנחומא ס"פ ויגש.

פרש"י שם. מו, כח.

והחידוש והיתרון דמצווה ועושה (לאחרי מ"ת) אינם רק בהגברא המקיים המצוה, שניתן לו שכר גדול יותר¹² וכיוצא בזה, אלא זהו גם (ובעיקר) עילוי בחפצא של המצוה:

כיון שלפני מ"ת היה קיום המצוות רק מצד האדם ובכחו, ולא מחמת ציווי הבורא, לא היה בכח המעשה (המצוה) שלו לפעול בחפצא שבו קיים את המצוה שינוי במהותו ואיכותו מבריאתו – שיהיה לחפצא של מצוה; השינוי (והחידוש) היה רק בשייכות לגברא¹³, להיותה עשיה שלו¹⁴.

213 אבל לאחר מתן תורה, כשנצטוו ע"י הקב"ה במצוות עשה ומצוות לא-תעשה, נתחדשה פעולת המצוה גם בחפצא; ע"י ציווי הבורא לאדם –

12 ראה קדושין לא, א. ב"ק לה, א. פז, א. ובכ"מ. וכפי' התוס' קדושין שם ד"ה גדול* (ועוד) שהוא במעלת פעולת הגברא. ולהעיר מפירוש המשניות להרמב"ם שצויין בסוף הערה 17.

13 להעיר מהדיעות דאיטורי דרבנן הם רק איטורי גברא וההסברה בזה, ועד"ז במצות דרבנן. ראה אתון דאורייתא כלל יו"ד. ועוד. לקו"ש ח"ח ע' 55.

14 וע"פ מרז"ל שעד מ"ת הייתה הגזירה דתחתונים לא יעלו למעלה כו' (שמו"ר פ"ב, ג. תנחומא וז"ל טו) י"ל שכן הוא גם בז' מצות בני נח לפני מ"ת אף שנצטוו עליהם. והטעם כי תוכנם הרי הוא – ישוב העולם, בין אדם לחברו** – ואי"ז שייך להחפצא. וראה לקו"ש ח"ז ע' 317 שוה"ג להערה 21, שע"פ פש"מ משמע דזק בזה שמפורש (נח ט, ד ואילך) נצטוו ב"נ בפירוש. ואכ"מ.

(* ביאור התוס' – ראה אוה"ת מסעי נ' א'תיג. **) וגם ע"ז – ה"ז אדרבה יסוד ישובו של עולם וכמו"נ אין יראת אלקים במקום הזה והרגוני ע"ד אשתי (וירא כ, יא).

ג. ועוד כמה דיוקים במאמר זה דרב יוסף:

א) מהו שאמר, "כמה יוסף איכא", ולא בסתם – "כמה אינשי", ומה נוגע כאן (לענין מעלתו של רב יוסף) השם יוסף, עד שרש"י ראה להדגיש, "הרי אנשים הרבה בשוק ששמן יוסף"?

ב) מה ביקש להוסיף בהוספת תיבת "בשוקא", ולמה לא אמר בסתם – "כמה יוסף איכא"?

ואין לומר שבזה רצה להדגיש כמה נשתנה הוא מ"כמה יוסף", שהם מצויים "בשוקא" ולא בבית-המדרש, מקום המצאו של רב יוסף – שהרי ענין זה מובן גם בלא הוספת התיבה "בשוקא", שהרי אלמלא (מתן) תורה לא היתה כלל המציאות של בית-המדרש, ובכל מקום בעולם היה ההיפך מבית-המדרש – "שוקא".

ד. והביאור בזה:

החילוק בפשטות בין לימוד התורה וקיום המצוות שלפני מ"ת [כמסופר בדברי רז"ל על-דבר לימוד התורה שהיה לפני מ"ת, כנ"ל, ועל-דרך-זה על קיום המצוות¹¹]: "קיים אברהם אבינו כל התורה כולה עד שלא ניתנה" [ושלאחרי מתן תורה, הוא – שלפני מ"ת היה קיום המצוות באופן ד, אינו מצווה ועושה" ולאחר מ"ת נעשה (בישראל) באופן ד, מצווה ועושה".

ושמרתם גו" ובזה מעלת רב יוסף לגבי "יוסף בשוקא".

11 יומא שם. קדושין פב, א. בפרש"י תולדות כו, ה (בנוגע לאברהם). שם כו, יב. כו, ג. כו, ט (בנוגע ליצחק). וישלח לב, ה (ביעקב). וירא יט, ג ובפרש"י (בלוט).

בארוכה במקום אחר¹⁸ – שכשרצה אברהם אבינו להשביע את אליעזר בנקיטת חפץ של מצוה¹⁹ אמר לו²⁰ „שים נא ירך תחת ירכי” – דלכאורה זהו היפך הצניעות, וכיון שקיים אברהם כל התורה כולה, הרי היו לו כמה חפצי מצוה שהיה יכול להשביע בהם את אליעזר.

וההסברה היא כנ”ל, דכיון שקיום המצוות ע”י אברהם לא היה מחמת ציווי הבורא אלא מצד עצמו, לא היה בכחו לשנות את החפץ שיהיה חפצא של מצוה²¹, מלבד במצות מילה, דכיון שנצטווה על כך, הרי זה נעשה חפץ קדוש²².

אמנם, אעפ”כ כתב הרמב”ם²³: „אין אנו מלין מפני שאברהם אבינו ע”ה מל עצמו ואנשי ביתו אלא מפני שהקב”ה ציווה אותנו ע”י משה רבינו שנימול”, הגם שציווי הקב”ה לאברהם היה „אתה וזרעך אחרוך לדורותם”²⁴ – כי שלימות הענין דקדושת חפצא (גם במצות מילה) היא דוקא לאחר מ”ת. ויש לומר אחד הטעמים לזה – שהציווי בנבואה לאברהם, שהיה על מצוה פרטית לאיש פרטי, אינו בדומה

ביכלתו לשנות את החפצא שעושה בו את המצוה (או את העבירה, רח”ל)¹⁵.

בשעה שיהודי מקיים מצות עשה, הנה פירוש הדבר, שהוא, הגברא, עושה מצוה, וגם בגוף החפצא מתחדש שנעשה החפץ חפצא של מצוה כו”¹⁶. ועל-דרך-זה במצוות לא-תעשה: כשעושה אדם עבירה רח”ל, פעולת העבירה אינה רק בגברא, אלא הדבר פועל גם בחפצא, שהחפצא משתנה ונעשה דבר מתועב¹⁷.

ה. ובוה גם מובן – כמבואר

(15) ועפ”ז יומתק זה שמ”ת דוקא פעל קיום העולם, כדרז”ל (שבת פה, א. וש”ג. וראה המשך הגמרא פסחים שם „והא”ר אליעזר כו”), אף שלפני זה קיימו האבות כל התורה, כי רק התורה שלאחרי מ”ת פועלת בחפצא דהעולם, משא”כ דלפני מ”ת. וראה צל”ח פסחים שם. (16) וכמה דרגות בזה: תשמישי מצוה, תשמישי קדושה, קדושה כו’ – ראה מגילה כו, ב. רמב”ם הל’ ס”ת פ”י ה”ג ואילך. טושו”ע או”ח סי’ קנד. יו”ד סרפ”ב. וראה שו”ע אדה”ז סי’ מב ס”ו.

(17) ולהעיר מדין מהב”ע. (ועיין תניא פל”ז שלאחרי שמביא הדוגמא בזה „אתרוג שאינו ערלה” מוסיף „ומעות הצדקה שאינן גזל”*) ובהגהה שם מדמה „כל מצוה הבאה בעבירה” לאתרוג דערלה!). וראה לקח טוב כלל י”ב. בית האוצר מערכת א’ כלל ככה. וראה צפע”נ הל’ מאכא”ס והל’ תרומות שנסמן לקמן הערה 49. ועי”פ הנ”ל בפנים י”ל שגם ז’ מצות ב”ב (ראה לעיל הערה 14) – נתחדש לאחר מ”ת שמשנים החפצא (ראה רמב”ם ספ”ח מהל’ מלכים). ולהעיר מפ”י המשניות להרמב”ם ספ”ג תרומות. וראה לקמן בפנים סי”א. ואכ”מ.

(18) לקו”ש ח”א ע’ 38 ואילך. ח”ג ע’ 760.
 (19) שבועות לח, ב. שו”ע חו”מ ספ”ז סי”ג טו.
 (20) חיי שרה כד, ב.
 (21) וצ”ע בגדרו של יצחק לאחרי העקידה – שנקרא „עולה תמימה” (פרשי תולדות כו, ג. מב”ר פ’ סד, ג). וראה לקו”ש חט”ו ע’ 205 הערה 44 ובשוה”ג שם.
 (22) ראה תוד”ה האי דיינא (שבועות שם). ועי’ לשון רש”י עה”פ שם. ובמפרשי רש”י. ואכ”מ.
 (23) פיה”מ ספ”ז דחולין. וראה סנהדרין נט, ב. וצפע”נ שם.
 (24) לך יז, ט.

(* וראה בצד החיובי (שם פל”ז), החונוש מעלה עמו כל הארבע ידות” ראה לקו”ש ח”ב ע’ 135.

דלכאורה: איך הסיק רש"י מלשון רב יוסף שכוונתו גם לענין „ונתרומתתי“? והלא הפירוש הפשוט בדבריו הוא, שבזה שהוא לומד תורה נבדל הוא משאר בני אדם שבשוק שאינם לומדים תורה.

אבל ע"פ הנ"ל הדבר מובן: כשם שפעולת „האי יומא“ (אף שגם לפני זה היה בעולם קיום מצוות) היא בזה שקיום המצוות משנה את החפצא של המצוה, כן הוא גם בלימוד התורה, דאע"פ שע"י לימוד התורה שלפני מ"ת השיג הלומד את חכמת התורה וקנה דברי תורה – מכל מקום, לא פעל הדבר שינוי ב„חפצא“ של לומד התורה. משא"כ ע"י לימוד התורה שלאחרי מ"ת, נעשה שינוי חפצא והגברא עצמו – „ונתרומתתי“²⁶, הלומד נעשה חפצא נעלה יותר.

ת. ע"פ הנ"ל יובן הלשון „האי יומא“ דקא גרים – דהנה, בהחידוש ד„האי יומא“ דמ"ת ישנו ענין נוסף:

קודם מ"ת לא היה הגדר של איסור או מצוה בחפצא, בעניני העולם – אלא ציווי על הגברא, עשה או לא תעשה. משא"כ לאחר מ"ת (אפילו בטרם עושה האדם את המצוה או את האיסור ח"ו) ישנו ב(חפצא של ה)עולם הגדר של המצוה או האיסור.

לציוויים של הקב"ה במתן תורה²⁴ ע"י משה רבינו, כשניתנו כל תרי"ג המצוות לכל ישראל²⁵.

ו. וזהו הפירוש בדברי רב יוסף „אי לאו האי יומא דקא גרים כמה יוסף איכא בשוקא“: גם „אי לאו האי יומא“ דמתן תורה, היו בעולם לימוד תורה וקיום מצוות, כנ"ל, וכללות ענין התורה והמצוות הוא „יוסף“²⁵ – הוספה דקדושה על ענין העולם מצד עצמו; אך „כמה יוסף“ אלו – פעולת ההוספה דתורה ומצוות לפני מתן תורה – הם באופן שהעולם הוא „בשוקא“, שנותר „שוק“ כמו קודם הלימוד והקיום, „רשות הרבים“ כפי שהיה לפני קיום המצוות,

וזאת, כיון שפעולת הדבר היא רק בגברא, ואינה פועלת על עניני העולם שייעשו חפצא דקדושה, כנ"ל.

ודוקא מצד „האי יומא“, שבו ניתן הציווי מהקב"ה על התורה והמצוות, פועל „יוסף“, הוספה (ושינוי), כך שהעולם אינו נשאר „בשוקא“ – פעולת ההוספה דלימוד התורה וקיום המצוות אינה רק בגברא (בעוד ה„שוקא“ נותר כמקודם), אלא מציאות ה„שוקא“ מתהפכת לחפצא דמצוה או למקום קדוש וכו'.

ז. עפ"ז מובנת הוספת רש"י „שלמדתי תורה) ונתרומתתי“ –

(26) משא"כ ר"נ קדושין (לג, סע"א) דקאמר „אי לאו תורה“ דלא קאי ברוממות ובמעלת עצמו אלא „בשביל תורה“. ולהעיר מדעת רב יוסף (שם לב, סע"א), אפילו הרב שמחל על כבודו כבודו מחול. וי"ל כיון דנתרומתתי הוא שינוי חפצא בו הרי יכול למחול. וראה שם „תורה דילי היא“. ואכ"מ.

²⁴ ראה בארוכה לקו"ש ח"ט (ע' 177; ע' 182 ואילך). ועוד.

²⁵ ראה לקמן בפנים ס"א החילוק בפשטות. ²⁵ (25*) וברע"ק ובר"נ (ראה לעיל הערה 9) – גם בהיותם „בשוק“ (לולא תורתם) – צניע ומעלי (רע"ק – כתובות סב, ב), יראת חטא (ר"נ – שלהי סוטה. וראה שבת קנו, ב).

מעין דוגמא לדבר מצינו לפני מ"ת

גופא:

וכן הוא לאחרי מ"ת גופא:

כשם שציוויי התורה באיסורים אינם חלות איסור על הגברא בלבד, אלא החפצא עצמו הוא דבר המתועב – כן הוא גם בעניני המצוות, שגם לפני מעשה המצוה של האדם, הנה מחמת הציווי עצמו נתחדשה מציאות של חלות קדושה על החפצא שמקיימים בו מצוה, וענין זה לא היה לפני מ"ת.

[אך מכל מקום מובן, שהדבר נעשה חפץ דקדושה רק בעת קיום הציווי, כשמקיים האדם בפועל מצות תפלין בתפלין³⁰, מצות נטילת ארבעה מינים באתרוג וכו'].

ט. ע"פ הנ"ל יובן מאמר במכילתא, שלכאורה תמוה הוא:

על הפסוקים³¹ „והגדת לבנך ביום ההוא לאמר בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים” – החיוב לספר ביציאת מצרים – איתא במכילתא³²: „יכול מראש חודש תלמוד לומר ביום ההוא אי ביום ההוא יכול מבעוד יום תלמוד לומר בעבור זה בעבור זה לא אמרתי אלא בשעה שיש מצה ומרור מונחים לפניך”.

וכתבו מפרשים³³ בטעם ההוה-

אחד הביאורים לכך שאברהם אבינו לא קיים מצות מילה קודם שנצטוו עליה (אע"פ ש"קיים אברהם אבינו כל התורה כולה עד שלא ניתנה") הוא: כיון שלא היתה אז מצות מילה, הרי לא היה קיים – במציאות של תורה – כל הגדר דערלה, וממילא לא היתה גם מציאות דמילת ערלה; אילו עשאה, לא היה אלא חותך בעלמא.

והגם שעל-דרך-זה הוא אף באכילת מצה וכיוצא בזה, שלא היה אז הגדר דמצה ודכמה עניני מצוות כיוצא בזה, ואעפ"כ מצינו אכילת מצה וקיום כל המצוות באברהם (ובניו אחריו)²⁷ – הנה ההסברה בזה היא, שהיה על-כל-פנים הגדר דאכילת מצוה, והיו חילוקים בעניני אכילה: „פת לחם”, „בן בקר” וכו' (כמו בהכנסת אורחים דאברהם), ובכללות – „לעשות צדקה” (הכוללת גם עניני לבוש ובית).

[ועוד: ע"י קיום שאר מצוות לא ביטל את קיומן כדבעי; משא"כ במילה, אילו היה מל עצמו כשהענין דערלה עדיין לא היה במציאות, היה מבטל עי"ז את קיומה של מצות מילת ערלה²⁸ מהקב"ה²⁹].

(30) ולהעיר אשר תפלה של ראש אחר שכבר לבשן אסור לשנותן לשל יד, משא"כ באם לא לבשן אדם (אף שגם אז אסור לשנותה לדבר חול). ראה מנחות לד, ב. רמב"ם הל' תפלין פ"ג הי"ז. טושו"ע (ואדה"ז) אר"ח סי' מב ס"א. וכמה דינים כיו"ב.

(31) בא יג, ת.

(32) הלשון בפנים הוא כהגירסא בהגש"פ. ובמכילתא הוא בשנינו לשון.

(33) ראה ספר האורה לרש"י ע' קה. ריטב"א

(27) ראה תוד"ה אלא ר"ה יא, א. פרש"י וירא יט, ג. פדר"א פל"ב הובא בפרש"י תולדות כז, ט. תיב"ע שם. צפע"נ וירא יח, ו. תולדות כז, ג ואילך. ובכ"מ.

(28) וע"ד מה שהובא בריב"א ס"פ לך בשם הר"ף.

(29) אף שהי' יכול להטיף דם ברית הרי מ"מ הי' חסר ענין עיקרי – העברת ערלה.

ומיתור ודיוק הכתוב לא למדנו אלא את זמן הקיום, שהדבר צריך להיות דוקא, בשעה שיש פסח מצה ומרור מונחים לפניך³⁷.

ואם כן אינו מובן, מהי שייכות פסח מצה ומרור – שכל מציאותם נתחדשה רק בליל ט"ו בניסן – לראש חודש³⁸ (או ליום י"ד, מבעוד יום – „ביום ההוא“)?

י. והביאור בזה הוא כנ"ל: כיון שבר"ח ניתן ציווי הקב"ה על עשיית הפסח ואכילתו ועל מצה ומרור, הרי מחמת הציווי נתחדש כבר אז גדר החפצא דפסח ומצה ומרור, אשר לא היה בקיום מצוות אלו ע"י האבות (וע"י ישראל לפני ר"ח).

[ולהוסיף: יש אומרים שהחיוב ד„שואלין ודורשין“ בהלכות פסח וכו' „קודם הפסח“ הוא שבועיים לפני זה³⁷, ונמצא שבר"ח ישנה התחלת גדר חפצא של פסח ומצה ומרור, מצד הלכות התורה וציוויה].

וממילא היה אפשר לומר שאז ישנו כבר החיוב לקיים מצות „והגדת לבנך“³⁸ – לדבר ולספר על פסח מצה

אמינא שהחיוב „והגדת לבנך“ (סיפור יציאת מצרים) יהיה מראש חודש, כי כשם שמשך דיבר (ציווה) בר"ח על דיני פסח ומצות אכילתו, ומצות על מרורים יאכלוהו³⁴ (אשר ע"י באה הגאולה ביציאת מצרים), כך גם דיבורם של ישראל בזה, „והגדת לבנך“ (הסיפור ביציאת מצרים), היה צריך להתחיל „מראש חודש“; אלא שלמדנו מהכתוב, שהדבר צריך להיות „ביום ההוא וכו'“ „בשעה שיש מצה ומרור וכו'“.

אך צריך להבין: מפשטות לשון המכילתא משמע, שזה שלמדין במסקנא שחיוב הסיפור ביציאת מצרים הוא דוקא „בשעה שיש מצה ומרור מונחים לפניך“ אין פירושו שנתחדש במסקנא שהסיפור ביציאת מצרים יש לו גדר ותוכן אחרים; אלא גם לפי ההוה-אמינא במכילתא פירוש הכתוב „והגדת לבנך ביום ההוא לאמר בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים“ הוא, שסיפור יציאת מצרים שייך לענין (פסח³⁵) מצה ומרור, וצריך להזכיר³⁶,

להגש"פ. שבלי הלקט סדר פסח (ריח). אבודרהם. ועוד.

(34) בא יב, ח.

(35) וכמאמר ר"ג (פסחים קטז, סע"א במשנה) „כל שלא אמר ג' דברים אלו בפסח לא יצא ידי חובתו כו' פסח מצה ומרור“. וברמב"ם הל' חו"מ פ"ז ה"ה. ומסיים: ודברים האלו כולן הן הנקראין הגדה. ומשמע דזה דלא יצא ידי חובתו היינו מצות סיפור ביציאת מצרים, וכ"ה בקרית ספר לרמב"ם שם. וכ"כ במאירי פסחים שם. וראה פמ"ג א"ח (א"א) סתע"ט סק"ב. סתפ"ה סק"א. ולהעיר דמצינו תירה מזו דאכילת פסח ומצה היינו זכירת יצי"מ – פרש"י ראה טז, ג. שו"ת הרא"ש כלל כד סי' ב. וראה לקו"ש ח"ז ע' 79 הערה 20.

(36) ראה שבלי הלקט שם, ד, בזמן שביהמ"ק

קיים ה' אומר בשעה שפסח ומצה ומרור מונחים כו'.

(37) רשב"ג – תוספתא מגילה פ"ג, ב. פסחים ו, סע"א ואילך.

כן הובא בספר האורה לרש"י שם. ובכל בו (בפי' הב'). אבל בפרש"י להגש"פ „הואיל ואנו שואלין בהל' הפסח קודם לפסח ל' יום כו'“. ובשבלי הלקט בסתמא „בהל' המועד קודם המועד“ אבל ממשך „שהרי עומד (משה) בר"ח ומזהיר כו'“.

(38) להעיר מטושו"ע סתפ"ה ס"ב (ואדח"ז שם ס"א) „חייב אדם לעסוק בהלכות הפסח וביציאת מצרים ולספר בניסים ובנפלאות כו'“

אבל המסקנא היא דבעינן „(בעבור

א) מצה ומרור הם מצוה אחת עם הפסח והם מכשירי פסח (ראה פסחים ז, א. מכילתא הובא בסהמ"צ להרמב"ם מ"ע נו. וראה צפע"נ השלמה יד, ד. ל, ד. ד. מהד"ת עד, א). וא"כ כמו שניתוסף בגדר החפצא דפסח „ביום ההוא, כן י"ל גם במצה ומרור.

ב) גם בזמן הזה אסור לאכול מצה ער"פ (ירושלמי פסחים פ"י ה"א. רמב"ם ספ"ו מהל' חו"מ. טושו"ע (ואדה"ז) או"ח סתע"א ס"ב (ס"ד)*) וכן יש נוהגין במרור (רמ"א ואדה"ז שם (ס"א)), וא"כ איסורו חישבו (בכורות י, א. פרש"י ביצה כז, ב ד"ה חלה)**.

ג) „נהגו כל ישראל שלא ללוש המצות של מצוה עד אחר חצות היום בע"פ שהוא זמן הקרבת הפסח שמצות מצוה הוקשה למצות הפסח כו" (שו"ע אדה"ז ר"ס תנח מטושו"ע שם). ולכמה דיעות אסור באם אפה קודם, ראה טור שם. ובנו"כ.

ובספר הפרדס (והאורה. מחו"ו. ועוד) לרש"י „מצינו איסורא דאורייתא (לאפות מצה בערב שבת – בע"פ שחל בשבת) דהא הוקשו מצות לפסח כו' מה עשיית הפסח מבעע שעות ומחצה ואילך אף עשיית מצה כן כו"'. ובספר האורה שם מסיים „מיכן סמכו רבותינו שלא לעסוק בבצק לצורך מצה קודם ביעור חמץ שנאמר לא תשחט

(* ובפר"ח שם סוסק"ב בשם הרוקח (ס"י רפ) „דאסור לאכול מצה בער"פ דכתיב בערב תאכלו מצות" – „משמע דס"ל דאסור מדאורייתא (וכמו בפסח) דהו"ל לאו הבא מכלל עשה כו"'. וראה פמ"ג (משב"ז) סתע"ב סק"א. הגהות „טוב ירושלים" לירושלמי שם. אבל דעת אדה"ז (שבפנינים ההנרה) שהוא רק מדרבנן.

(** ולהעיר שמצינו כמה דיעות בזמן התחלת איסור אכילת מצה בער"פ: מ"ל יד (מלחמת ה' ס"פ ג דפסחים. ובח"י שם סק"ז שכ"ה משמעות המ"א), כל היום מעמוד השחר (רמ"א ושו"ע אדה"ז שם. ובמ"מ לרמב"ם שם שכן נראה מדברי הרמב"ם. ועוד); מזמן איסור חמץ ואילך. מד' שעות, משש שעות ולמעלה (ראה המאור שם. רא"ש שם ס"ז. ר"ן שם. ריטב"א פסחים ג, א. ועוד). וכמה טעמים בזה. ואכ"נ.

ומרור ועל יציאת מצרים (שבאה על-ידם), הואיל ומחמת ציווי התורה יש לזה כבר מציאות³⁹.

ועדיין סלקא אדעתיה במכילתא, דאע"פ שמהכתוב „ביום ההוא" למדין שאין די בגדר החפצא שנפעל בר"ח, מכל מקום, מספיק לזה „מבעוד יום", דאז כבר ישנו גדר החפצא של פסח (שהוא הענין העיקרי שהביא את הגאולה) לא רק מצד ציווי התורה, אלא גם מפני הזמן וחיוב הגברא⁴⁰, דבזמן זה חל החיוב בפועל על הגברא⁴¹ להקריב את קרבן הפסח⁴².

שמשמע (קצת) שהעסק בהל' פסח יש בו צד השווה לעסק בייצ"מ וסיפור ביצ"מ. וראה מכילתא ס"פ בא. גבורות ה' להמהר"ל ספ"ב. צל"ח ברכות יב, ב ד"ה מזכירין.

39) וע"פ הנ"ל מובנים דברי הגמרא (פסחים שם) דמצד הדין ד„שואלין ודורשין בהל' הפסח קודם לפסח כו" חל חיוב ביעור חמץ בתוך שלושים יום, לא לפניו.

40) בספר האורה „יכול מבעוד יום משעת זמן הפסח", ובפרש"י להגש"פ „שאתה שוחט וכו'". ועד"ז הוא בשבלי הלקט. אבודרהם. כל בו. ועוד.

41) בזמן דמבעוד יום יש כמה דרגות זו למעלה מזו: א) קודם חצות אף שאסור להקריב או מצד לא תזבח על חמץ גו' (משפטים כג, יח) הרי לדעת בן בתירא כשר כשהקריבו (בדיעבד). וכל היום מקרי זנונו (ראה פסחים קח, א. זבחים יא, ב. ב) ב) לאחר חצות אבל קודם הקרבת התמיד דאף שאסור או להקריבו, מקרי זמן שחיטה, ראה פסחים ה, א תוד"ה לא תשחט* ג) בין הערביים הזמן דחייב להקריבו בפועל. וראה לשון השבלי הלקט דלקמן הערה 48.

42) וגם במצה ומרור י"ל שנתוסף בגדר חפצא ב„ביום ההוא" (ע"ז שבר"ח שהוא רק מצד ציווי והלכות), כי:

(* וראה לקח טוב (להר"י ענגל) כלל ד. בית האוצר מערכת א' כלל קכא.

דמאחר שהפסח „לא בא מתחילתו אלא לאכילה“⁴⁷, נמצא, ששלימות ענין ומצות החפצא דקרבת פסח מתחדשת לראשונה בלילה, כשחל זמן חיוב האכילה⁴⁸ ביחד עם המצה והמרור⁴⁹.

יא. וזהו שאמר רב יוסף „האי יומא דקא גרים“: הפירוש הפשוט ב„גרים“ הוא, שהתוצאה של הפעולה אינה באה באופן ישר, אלא באופן של גרם.

וכן הוא בנידון דידן: כמו שנתבאר לעיל, החלות ושינוי החפצא („ונתרוממתי“) נעשים בפועל ע"י לימוד התורה וקיום המצוות בפועל; אבל „האי יומא“ גרם אשר לימוד התורה וקיום המצוות ישנו את החפצא — וזאת בשני ענינים⁵⁰:

(א) נתחדש הגדר של חפצא דמצוה (ועבירה) בעניני העולם, להיות כלי מוכשר לקיים מצוה בהם ועל-ידם;

(ב) נעשה שינוי החפצא דישראל עצמם — אז היה גמר הגירות (ונכנסו תחת כנפי השכינה)⁵¹, וגר שנתגייר

זה לא אמרתי אלא בשעה שיש מצה ומרור מונחים לפניך: אימתי אפשר להזכיר המצוה (פסח) מצה ומרור, ולקיים המצוה דסיפור ביציאת מצרים השייכת לזה — רק כשישנו החיוב בפועל דמצה ומרור, בלילה⁴³, כשהאדם עומד לעשות מעשה המצוה⁴⁴ וישנה חלות המצוה בחפצא בפועל⁴⁵, אבל לא לפני זה⁴⁶.

[וזאת לא רק לענין מצה ומרור, אלא גם לגבי קרבן הפסח, אע"פ שכבר הקריבוהו בין הערביים וכבר נעשה חפצא דקדשים (של קרבן פסח),

על חמץ כ' לא תשחט הפסח כ' ואם לש קודם ביעור הרי הוא כיוצא בפסח שנשחט קודם ביעור חמץ“.

וגם לדעת הגאונים (רבינו אליעזר ור' שמואל הכהן) שבדיעבד כשר כשאפה קודם חצות „לכתחילה יש ליהור משום חביבה מצוה בשנתה“ (טור שם. שבה"ל סרי"ג. ועוד). ולהעיר מל' השבה"ל שם „וראי' לדבר מיוצאי מצרים שלא אפו המצות מראש חודש אע"פ שנצטוו על פסח מצה ומרור מאז אלא המתינו עד שיצאו ממצרים דכתיב כו“.

(43) ראה שו"ת תרומת הדשן סקל"ז. ובשו"ע אדה"ז סתע"ג ס"ג: „בשעה שיש מצה ומרור מונחים לפניך לשם חובה“.

(44) וכן משמע להגירסא כמו"ש במכילתא „לפניך על שלחנך“, משא"כ להגי' המובאה בהגש"פ (וראה שינוי הל' דתרהו"ד ואדה"ז שבהערה הקודמת). וראה הגש"פ קה"ת על הפסא „יכול מר"ח“.

(45) ראה ביאור הר"פ פערלא לסה"צ רס"ג עשה לג (קפז, ד).

(46) להעיר בכהנ"ל מהשקו"ט הידוע האם יש חיוב המצוה על האדם גם לפני זמן המצוה. וראה צפע"נ על הרמב"ם הל' שבועות (פ"ב הט"ו) שמחלק בין סוכה ומצה. וראה לקח טוב כלל ו (לא, א ואילך). שד"ח אסיפת דינים מע' יו"כ סי' א' סק"י. לקו"ש ח"ח ע' 63 בהערה. חל"ב ס"ע 129 ואילך.

(47) פסחים עז, ב.

(48) ראה שבלי הלקט שבהערה 33: למדת שמצות ההגדה בשעת אכילתו של פסח ולא בשעת אזהרתו ולא בשעת לקיחתו ולא בשעת שחיטתו.

(49) ולהעיר בכהנ"ל מצפע"נ מהד"ת (מ, א. עז, א) דמחלק בין מצה ומרור (וכמה מצות) אם נעשה חפצא דמצוה לפני מעשה המצוה או שנעשה בעת קיום המצוה. ועד"ז באיסורים — ראה צפע"נ הל' מאכלות אסורות פ"ב הכ"ה. הל' תרומות (ל, א).

(50) להעיר מאוה"ת מסעי ריש ע' א"טס.

(51) ראה יבמות מו, ב. כריתות ט, א. רמב"ם הל' איסוב פ"ג בתחלתו. פרש"י משפטים כד, ו.

מחמת הציווי המוטל עליו לקיים את המצוה (או – שלא לעבור עבירה) נעשה חלות דמצוה וקדושה בחפץ, אבל מי שאינו מצווה אינו יכול לפעול זאת;

או שמא, מאחר שבמ"ת נתקדש כל יהודי בקדושת הגוף, ונתחדשו גדריו קדושה דחפצא (ועל-דרך-זה איסורי חפצא) בעולם, יכולה לחול חלות דמצוה בחפץ גם ע"י מי שאינו מצווה ועושה.

ולדוגמא: נשים הפטורות ממצות עשה שהזמן גרמין⁵⁶, ומכל מקום יש כמה מצוות שמותר להן לקיים⁵⁷ – יש לדון אם המצוות שעושות אינן אלא פעולת האדם, או שנפעל על-ידן גם⁵⁸ בחפצא⁵⁹.

ונפקא-מינה להלכה בכמה ענינים, ומהם:

בדין אתרוג דאתקצאי לכולי יומא ואסור לאכלו (וכיוצא בזה) כל שבעה⁶⁰

56 משנה קדושין כט, א. רמב"ם הלכות ע"ז פי"ב ה"ג. טושו"ע (ואדה"ז) א"ח סי' יז, ס"ב (א).
57 וכ"ה להלכה שכל המצות רשות בידן לקיים, תוד"ה דלמא (עירובין צו, א), תוד"ה הא (ר"ה לג, א). רמב"ם הל' ציצית פ"ג ה"ט. רא"ש ר"ן לר"ה שם. המחבר בשו"ע א"ו"ח סתקפ"ט ס"ו.
58 ובפרט לפי דעת ר"ת (תוס' עירובין ור"ה שם. ובכ"מ. רא"ש ר"ה פ"ד ס"ז. ר"ן ר"ה שם. ראב"ד הלכות ציצית שם. וכן הוא המנהג – רמ"א (ואדה"ז) א"ו"ח סי"ז ס"ב (ס"ג), סתקפ"ט ס"ו (ס"ב)) שמברכות על כל מ"ע שהז"ג, וצונו".
וראה לקמן הערה 66. שו"ת צ"צ א"ו"ח ס"ג.

59 ולהעיר משו"ע אדה"ז סתקפ"ט ס"ב (ממ"א שם סוסק"א) „שמו הנשים מצוה זו עליהם חובה". וראה מנ"ח מצוה שו.

60 סוכה מז, ב. רמב"ם ספ"ז מהל' לולב. טושו"ע א"ו"ח ס' תרסה ס"א. ולהעיר מל' רש"י שם ד"ה תינוקת דוקא.

כקטן שנולד דמי⁵², היינו שישראל, גופם כפשוטו, נעשו ל„גוי קדוש“⁵³ –

ומפני זה יש ליהודי היכולת והכח⁵⁴, שבשעה שהוא נוטל חפץ שבעולם ומקיים בו ציווי של הקב"ה, בא בפועל חלות חפצא דמצוה (או קדושה) – ענין „יוסף“, הוספה, כנ"ל – שיהא ה„שוקא“ למקום קדוש, חפצא דקדושה.

וכן הוא באיש ישראל עצמו, שבשעה שהוא לומד תורה בפועל, נעשה שינוי ועילוי בו עצמו („ונתרוממתי“) בנוסף על היותו קדוש בלאו הכי⁵⁵.

אבל צריך להבין: איך יתכן שמעלת מתן תורה נאמרה לראשונה ע"י רב יוסף? (מהאמוראים שבאו לאחרי רב יוסף אין קושיא – כיון שרב יוסף כבר אמר וגילה את הדבר, אבל) הלא היו כמה וכמה אמוראים לפני רב יוסף, ועוד קודם לזה היו כל דורות התנאים, ולא מצינו שידגיש אחד מהם הענין ד„אי לאו האי יומא“.

יב. והביאור בזה:

בחידוש ד„האי יומא“, שמפני ציווי הקב"ה נתחדש ענין המצוות (ועל-דרך-זה באיסורים) גם בחפצא, ניתן לחקור, אם החלות בהחפצא נפעלת דוקא ע"י מצווה ועושה, היינו שרק

52 יבמות כב, א. וש"נ.

53 פרשתנו יט, ו. ונאמר כמ"פ (ואתחנן ז, ו. ראה יד, ב) „כי עם קדוש אתה“.

54 ועפ"ז מובן שבעכו"ם אין שייך זה. וראה לעיל הערה 17. וראה שבת קמו, רע"א.

55 ועפ"ז יומתק מה שהוסיף רש"י פסחים שם „שלמדתי תורה (ונתרוממתי)“, וי"ל שמקורו הוא מל' הגמרא „קא גרים“ ולא רק „האי יומא“.

„מאן דאמר לי הלכה כר' יהודה . . עבדינא . . דלא מפקדינא וקא עבדינא“, משמע דרב יוסף סבירא ליה דלדעת ר"י אינו מחויב כלל – אפילו לא מדרבנן (ובזה יובן גם טעם גדול שמחתו באם הלכה כר' יהודה)⁶⁵.

ועפ"ז מובן מה שרב יוסף דוקא הוא שאמר „אי לאו האי יומא דקא גרים כמה יוסף איכא בשוקא“, והחידוש שבדבר:

הפעולה ד„האי יומא“, שישיראל נתקדשו בקדושת הגוף ונתחדש גודל של חפצא מחמת ציווי הקב"ה, גרמה שאפילו כאשר סומא, כגון רב יוסף, לומד תורה – פועל הדבר „ונתרוממת“, שינוי בחפצא; וכן כשמקיים מצוות, אע"פ שאינו מצווה, הנה מעשיו פועלים בחפצא, כיון שלאחר מ"ת זהו מעשה מצוה⁶⁶.

– יש להסתפק אם באתרוג של אשה ישנו גם כן לדין דאתקצאי, כי הפעולה היא גם בחפצא של האתרוג, אם לאו⁶¹.

ועל-דרך-זה יש להסתפק בסומא, רח"ל, לדעת ר' יהודה⁶² שפטור מכל המצוות האמורות בתורה⁶³ – אם קיום המצוה שלו פועל בחפצא, מאחר שאינו מצווה ועושה⁶⁴.

והנה, מצינו בגמרא⁶²: „אמר רב יוסף מריש הוה אמינא מאן דאמר הלכה כר' יהודה דאמר סומא פטור מן המצוות קא עבדינא יומא טבא מאי טעמא דלא מפקדינא וקא עבדינא מצות והשתא דשמעית להא דר' חנינא דא"ר חנינא גדול המצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה מאן דאמר אין הלכה כר"י עבדינא יומא טבא לרבנן מאי טעמא דכי מפקדינא אית לי אגרא טפי“.

וממאמר זה מוכח (א) שרב יוסף היה מסופק אם הלכה כרבנן דסומא חייב במצוות או כר' יהודה שפטור מכל המצוות; (ב) מפשטות הלשון

(61) ולדעת הט"ז (ובאר היטב) שם סק"א השאלה היא אם אפילו ביום ראשון קודם שנטלה למיפק בה יש איסור מוקצה. אבל ראה מחה"ש שם סק"א. פ"ג לט"ז שם. וראה בכורי יעקב שם סק"א.

(62) ב"ק פז, א.

(63) ומשמע דפטור גם מצוות ל"ת, כדמוכח ממ"ש התוס' (ב"ק שם ד"ה וכן ה' ה' ד"ה דילמא עירובין צו, סע"א. ד"ה מי מגילה כד, סע"א) „ה"ל כמו נכרי שאין נוהג בתורת ישראל כלל“. וראה שד"ח קונט' הכללים מערכת סמך כלל סו. דברי חכמים סס"ט. וש"נ.

(64) וסומא גרוע מאשה שהרי פטור גם ממ"ע שאין הזמ"ג ולדעת התוס' שבהערה שלפנ"ז גם מלאווין.

(65) בתוס' (במקומות שנסמנו בהערה 63 ור"ה לג, א ד"ה הא) דצ"ל דסומא חייב מדרבנן. אבל (נוסף ע"ז שלדעת כמה (ראה אתון דאורייתא כלל יו"ד) אין דרבנן שייכת להחפצא) – דעת חידושי הרשב"א ב"ק שם דלר' יהודה פטור לגמרי מכל המצוות ואפי' מדרבנן והיינו דרב יוסף דקאמר דאנא לא מפקדינא ועבדינא. וגם ההוכחה מפסחים קטז, ב דחי בתוס' (עירובין ר"ה שם) דאפילו רשות יכול להוציא. וראה ריטב"א קדושין (לא, א) ד"ה ויש דוחין לדלעולם. (66) וכן משמע לכאורה מדברי ר"י בב"ק „מריש הוי"א מאן דאמר כו' דלא מפקדינא וקא עבדינא מצוות“. דאת"ל דאייז מצוה כלל היאך ס"ד דגדול אינו מצווה ועושה, וכ"ג גם ממ"ש „דכי מפקדינא אית לי אגרא טפי“. וראה לשון הר"ן ר"ה שם (הובא בב"י או"ח סי"ז. סתקפ"ט) בהרא"י לדברי ר"ת דנשים מברכות במ"ע שהז"ג „מדאמר כו' גדול המצווה ועושה כו' דמדקאמר גדול אלמא דמי שאינו מצווה ועושה נמי יש לו שכו. הלכך בכלל מצוה הן“. ובהמשך לשונו שם

לו כנתינתן מהר סיני⁷¹, ולכן שלחו מתמן „סיני עדיף דאמר מר הכל צריכין למרי חטיא“⁶⁹ ומינהו לראש ישיבה וכו'.

וזהו שאמר רב יוסף – אליבא דמאן דאמר שסומא פטור מן המצוות (שנסתפק בזה רב יוסף, כנ"ל) – „אי לאו האי יומא דקא גרים“:

מכיון שמציאותו היתה „סיני“, הרי אע"פ שבגלל היותו אינו מצווה ועושה, מסתבר שמצד עצמו אינו פועל (כל-כך ב)חלות וגדר חפצא כמצווה ועושה, אבל, מאחר ש„הכל צריכין למרי חטיא“ – הכל היו צריכין לתורתו ונהגו לפי פסקיו והוראותיו, כולל אלו שהיו בגדר מצווה, ופעולת המצווה שלהם היתה באופן דשינוי החפצא בשלימות – נפעל עי"ז „ונתרוממתי“ ושינוי החפצא בשלימות גם ברב יוסף [משא"כ לגבי בבא בן בוטא, או תנאים ואמוראים אחרים לפני רב יוסף, לא מצינו ענין זה שהיו „סיני“ של דורם, אשר „הכל צריכין למרי חטיא“⁷²].

ולכן רב יוסף דוקא הוא שאמר „אי לאו האי יומא דקא גרים כמה יוסף איכא בשוקא“, כי דוקא החידוש ד„האי יומא“ – שחידש את גדר החפצא דמצוות (או עבירות) בעולם – גרם שרב יוסף (אף אם לא היה מצווה, מכל מקום, בהיותו ה„סיני“ שבדורו) יגיע למעלת „ונתרוממתי“, לשינוי החפצא בתכלית השלימות.

טו. בענין הנ"ל נראה בגלוי, אשר

(71) פרש"י הוריות שם.

(72) אף שהי' דיין (ראה סדר הדורות בערכו).

יג. אבל אין זה מחוור: מאחר שגדר החפצא הנפעל הוא סוף-סוף מצד ציווי הקב"ה, הרי לכאורה מסתבר שבלימוד התורה וקיום המצוות שע"י מצווה ועושה יהיה גדר וחלות החפצא מרובה וחזק יותר מאשר באינו מצווה ועושה⁶⁷, וממאמר רב יוסף משמע שכוונתו להפליא ולהגדיל לימוד התורה (וקיום המצוות) שלו, בשייכות לחפצא – ולא לומר אשר אף הוא יכול לפעול זאת (אם כי לא בשלימות).

גם הקושיא דלעיל (סוף סי"א) אינה מיושבת לגמרי:

אף אם מאמר רב יוסף „אי לאו האי יומא דקא גרים“ הוא מצד היותו סומא, עדיין יש להקשות: הלא רב יוסף לא היה הסומא הראשון בין התנאים והאמוראים (ומצינו שגם בבא בן בוטא היה סומא⁶⁸) – ואם כן, למה לא מצינו שתנא או אמורא (סומא) הקודם לרב יוסף יאמר „אי לאו האי יומא“ (אע"פ שיש לתרץ (בדוחק), שהם סברו כרבנן שסומא חייב במצוות).

יד. והביאור:

רב יוסף היה סיני⁶⁹, „קרי רב יוסף אנפשיה ורב תבואות בכח שור“⁷⁰ ש„משניות וברייתות סדורות

(בנשים) „דכיון שהאנשים נצטוו ואף הן נוטלות שכר“. וראה לשון אדה"ז בשו"ע שם סי"ז.

(67) ראה שו"ת הצ"צ או"ח ס"ג אות יו"ד „ל"ד לנטילת לולב שהאשה נוטלת שלא נתקיים שום מצוה גמורה עי"ז“.

(68) ב"ב ד, רע"א.

(69) ברכות סד, א. הוריות בסופה.

(70) סנהדרין מב, א. ראה תוד"ה ורב תבואות

שם.

ובהמשכה זו גופא ישנן דרגות⁷⁶.
ובכללות: דרגת ההמשכה שישנה
בדברים גשמיים שבהם אפשר לקיים
מצוה; ולמעלה מזה, דרגת ההמשכה
הנמשכת בחפץ שהוכן ונקבע לקיום
מצוה; ולמעלה גם מזה – דרגת
ההמשכה שממשיך יהודי בעת קיום
המצוה בפועל⁷⁷, כמבואר כל זה
בארוכה ובפרטיות בתורת החסידות.

(משיחות אהש"פ ויום ב' דחגה"ש תשל"ו)

פנימיות התורה ונגלה דתורה הרי הן
"תורה אחת" ממש:

ההסברה הנ"ל ע"פ נגלה עולה
בקנה אחד עם המבואר בחסידות⁷³,
שעבודת האבות פעלה המשכות
ויחודים רק למעלה, ובעת מתן תורה,
כאשר בטלה הגזירה ו"העליונים ירדו
לתחתונים וכו'"⁷⁴, ניתן הכח להמשיך
אלקות גם למטה (בחפצא ד)דברים
גשמיים⁷⁵.

222

הזדככות ישראל ואז נזדכך גם העולם כו'.
החילוק דמצות מילה כו' שמבואר לעיל בנגלה.
76 ראה תו"א צ, סע"ב ואילך. שערי אורה
ד"ה יביאו לבוש מלכות פ"ה ואילך, ופע"ג
ובקיצורים לשם. וראה תו"ש ע' 4. המשך תער"ב
פקע"ט. סה"מ תש"ט ע' 148 בהערה. וראה
לקו"ש חי"ט ע' 357 ואילך.
77 מה שא"כ עכו"ם אפילו אם מקיימין
תו"מ אין ממשיכין כלום – תו"א פרשתנו שם
(סח, ב). שמות נג, ד.

73 ראה תו"א פרשתנו סח, א ואילך, תו"ח
שם. ומבאר (בתו"א ותו"ח) המרו"ל "אי לא האי
יומא דקא גרים כו'". תו"א ותו"ח ר"פ לך. וראה
ספר הערכים חב"ד כרך א' ע' אבות ס"ד. וש"נ.
74 שמו"ר פי"ב, ג. תנחומא וארא טו.
75 וראה גם לקו"ש ח"ה ע' 79 ואילך. ע' 88
ואילך. וראה בהנ"ל ובהמובא בס' הערכים שם,
כמה פרטים, ובסגנון תורת החסידות (שעבודת
האבות היתה רק בכח עצמם, במ"ת הי' כבר

